

Z blízkeho hotela Slávia vychádzala zhrbená vráska-
vá baba v ufúlaných sukniach, premočených kapcoch
a chrapľavo kvílila: „Spiže mi, spiže mi, dieťaťko dušič-
ka, veď tu nad kolískou bdie tvoja mamička...“

„Stará Úľka,“ chlap hodil hlavou smerom k šuchtajú-
cej sa starene s batohom na chrbte, kým dievča zos-
kakovalo z voza. „Keď boli Nemci na ústupe, padol na
fronte jej Jano. Odmala ho vychovávala. Mater mu um-
rela pri pôrode, o rok nato sa otec prevrátil s vozom
pod Kubínskou hoľou a dolámal si väzy. Čoskoro šla za
nimi aj chlapcova stará mať, Úľkina najmladšia ses-
tra... Tak sa Úľka k decku dostala. Keď prišlo písmo
z frontu, skoro jej srdce puklo. Nikdy ho nenašli, len
doklady doniesli. Odvtedy jej máta v hlave,“ zaťukal si
ukazovákom na čelo.

Z videnia ju poznala, ale nikdy sa s ňou nezhovárala.
Podhodila si vak na pravom pleci. Skôr ako sa stihla ob-
zrieť, voz s hrmotom zahol doľava, do likérky. Jedným
okom fľochla na Úľku a šibla k domom napravo. Vbehla
do brány župného domu, ktorý dominoval námestiu.
V okne visela roztrhaná, dažďom nasiaknutá sovietska
zástava. Žltý kosák s kladivom vial vo vetre. Ocitla sa
na dvore plnom tmavých debničiek. Uprostred stálo ze-
lené delo. Kvapkala z neho voda. V blate sa váľali po-
krkvané čierno-červené vlajky nemeckej ríše.

Dala sa vľavo, rýchlo, hore točitým schodiskom na tre-
tie poschodie. Ide domov... Zamknuté, mykala kľučkou

a trieskala pästou na pevné drevené dvere. Keď v zámke zahrkotal kľúč, prestala búchať a čakala, kto otvorí.

Vo dverách stála krásna žena, upravená dáma s plavými vlasmi vyčesanými do drdola, len zopár prameňov vytrčalo spod malého čierneho klobúčika zdobeného čipkou. Pleť mala bledú, hladkú, bez jedinej vrásky. Krvavočervené pery pôsobili zmyselne, ale nie vulgárne. Eleganciu podčiarkoval tmavý kostým, zapnutý až pod krk, zvýrazňujúci štíhly driek. So zlatými gombíkmi, na predĺženom saku veľké falošné vrecká s chlopňami. Mestská žena aj vďaka oblečeniu pôsobila veľmi prísne a autoritársky.

Voňala.

Nádherne tá plavovláska voňala.

Z bytu bolo počuť rádio, pesnička robila kulisu rozpačitému stretnutiu. Z kuchyne sa šírila vôňa múčnika.

Vyzeralo to, že dáma bola na odchode a dievčisko búchajúce na dvere ju vyrušilo v záverečnej fáze príprav. Keď hľadela na chudú, bledú postavu v mokrých šatách, pomyslela si, že je to žobráčka, čo chce najesť. Zablatené topánky, spodok sukne zmáčaný a špinavý.

Na pohrdavé pohľady bolo dievča zvyknuté. Tak len mĺkvo pozeralo spod čela.

Och, ako len gánilo!

Plavovlasá dáma zložila ruky v tmavých rukavičkách, akoby sa išla modliť. Hádám minútu ticho stála, čakala, že bledé kostlivé žobráča prehovorí. Potom jej

niečo prešlo hlavou, záblesk spomienky. Tieň minulosti s hrozivým výkričníkom!

Tak veľmi si želala, aby to neprišlo! Nahla sa k dievčaťu, aby mu lepšie videla do tváre. Zdvihla obočie, prekvapene roztvorila oči doširoka.

Je to ona: „Prekristapána, Hana...?!“

Tik-tak, tik-tak. Tik-tak.

Vysoké nástenné hodiny. Nádherné, pondusové, s vyrezávaným vzorom, s čiernym ciferníkom a pozlátenými ručičkami. Cez vyleštené sklo okázalo ukazovali plynutie času. Striedavo tikot vnímala a vzápätí ho prestala počúvať, navodila si ticho. Tak akosi prežívala Hana prvé okamihy v byte, v ktorom pred troma rokmi žila s rodičmi, a teraz v ňom sedela za stolom s krásnou plavovláskou. Až po niekoľkých minútach v nej spoznala dievča z Jasenovej, Milu Janigovú. V lekárni Haniných rodičov istý čas s úsmevom vydávala ľuďom lieky.

Jedného dňa, tesne pred vojnou, Mila zašla za Haninými rodičmi – Tomášom a Juditou Horowitzovcami. Nechcela hrdlačiť na gazdovstve v rodnej Jasenovej, túžila stať sa lekárkou. Už ako dievča sa producírovala na hrabačkách v bielom plášti. Kto to kedy videl? Ťukali si na čelo Jasenovčania. Mladá deva však snívala o štúdiu, o tom, že raz bude ošetrovať ľudí, pichať injekcie, obväzovať rany. A zároveň bažila po uznaní. Dedinský doktor bol priam boh, každý si ho vážil, ctil a po tom

Mila až chorobne túžila. Život v drevenici, lopota na poli a pri dobytku sa jej bridili, preto v deň, keď dovŕšila plnoletosť, odišla do okresného mesta.

Na dolnokubínskom námestí, v susedstve niekdajšieho Hviezdoslavovho domu, bola malá lekárnička. Fasádu zdobila obdĺžniková tabuľa *Lekáreň Horowitz*. Vchádzalo sa do nej po strmých žulových schodoch. Tam sa chcela čosi naučiť a pričuchnúť k liečivám. Na štúdium lekárstva sa cez vojnu nedostala, a tak pomáhala aspoň v apatieke. Vtedy spoznala o pár rokov mladšiu Hanu Horowitzovú. Spolu miešali mastičky podľa pokynov pani Judity, ovoniavali tinktúry, dávkovali lieky do snehobielych papierových vrecúšok a starým ľuďom, ktorí nevládali vyjsť hore strmými schodmi, ich nosili dolu na chodník. Kamarátky neboli, ale nikdy medzi nimi nedošlo ani k najmenšiemu sváru.

Pozrela sa von cez zmáčané okno. Vodné nite boli nalepené na okennej tabuli, hoci dážď už ustal. Z horúceho čaju stúpala para a vlnila sa okolo rozžiareného krištáľového lustra. Hana si ho obzerala ako vzácny poklad. Keď tu bývala, taký luster nemali, pretože žili skromne. Mama si potrpela na jednoduchosť, a najmä na poriadok.

Vdýchla sladkastý parfum. Je to naozaj ona? Je to Mila, tá nevýrazná sivá myš? To plnolice dievča, čo usilovne študovalo chemické vzorce a pripravovalo sa na kariéru lekárky? Už nebola taká kyprá, lícne kosti

jej vystúpili, rovnako brada, podčiarkujúca ostré črty. Čím intenzívnejšie jej hľadela do očí, tým bola krásna blondínka nervóznejšia.

„Čo tu robíš, Mila? Prečo si u nás?“ prižmúrila oči Hana a čakala na odpoveď.

„Ja... Nie som u vás... Som u seba, doma... Je to teraz môj byt. Ja tu bývam, žijem. Ja som tu doma,“ upierala pohľad do zeme. „A nie som Mila. Som Marlene Weberová. Rozumieš?!“ okríkla Hanu, pozrela jej do očí, rozhodnutá neustúpiť ani o piad' a hájiť si svoje. Predsa sa nevzdá všetkého len preto, že sa soľpanda vrátila. Určite ešte nie je plnoletá a nemá nárok tu zostať. Spomienku na jej rodičov rýchlo zahнала do kúta...

„Marlene?“ začudovala sa dievčina a chudulinkou rukou si zahladila mokré čierne vlasy, čo jej padali do čela. Ničomu nerozumela.

„Áno, Marlene. Cez vojnu sa dalo zmeniť meno, mne sa páčia nemecké mená, tak som si vybrala Marlene...“

Hana neveriacky pokrútila hlavou: „Nechápem, prečo nemôžeš byť Mila. A nerozumiem ani, prečo si tu u nás.“

„Mnohí ste odišli.“ Mila vyskočila zo stoličky, postavila sa k oknu a chrbtom k Hane pozorovala zopár ľudí na námestí, ktorí sa brodili v kalužiach. „Vaše byty zostali prázdne. Nevedeli sme, že sa vrátite. O byty sa bolo treba starať, tak nám ich prideliť na základe zákona. Aj lekáreň som musela prevádzkovať ďalej...“

„Ako prosím? Našu lekárňu, v ktorej sme spolu pomáhali mamičke?“

„Áno, tú, tamto oproti,“ ukazovala prstom, akoby Hana nevedela, kde jej rodičia mali lekárňu.

„Veď nemáš doklady ani vzdelanie, nemôžeš viesť lekárňu,“ potichu, so skrčeným čelom bránila rodinný podnik. „Mamička a ocko hovorili, že lieky nemôže miešať hocikto. Tomu musíš rozumieť, študovať...“

„Čoby som nemohla,“ skočila jej do reči Mila. „Tak to bolo kedysi, za vás, za židov! Podmienky sa zmenili a za slovenského štátu to bolo inak. Lekárňu mohol mať hocikto. Prečo by mňa mali obmedzovať židia alebo vzdelanie? Mám tam dve zamestnankyne. Ale majiteľka som ja, Slovenka, a peniaze sú tu, na Slovensku. Vlastne už zasa v Československu. A napokon – za vašu lekárňu som zaplatila, rozumieš?“

Mila si opäť sadla za stôl, z dózy vybrala kovovú tabačičku. Bol na nej vygravírovaný Železný kríž II. triedy, uprostred s hákovým krížom a dátumom 1943. Pripáľila si. Oheň vzbĺkol zo zapaľovača so znakom SS. Ruku s cigaretou si oprela o stôl a dlhým nalakovaným nechtom na malíčku sa poškrabala na spánku.

Hana nespúšťala oči zo symbolu SS na zapaľovači.

„No čo pozeráš? Dal mi ho jeden nemecký oficier. Musím uznať, že boli slušní, všetci, naozaj. To sa s Rusmi nedá porovnať. A ako im sekli tie ich uniformy! Boli to fešní chlapi.“ Poťažkala zapaľovač a vložila ho do dózy

k tabatierke. Chcela odľahčiť debatu, akoby sa problém bytu dal vyriešiť za desať minút.

„Videla som ich v Poľsku, v tábore, Mila. Báli sme sa ich a báli sme sa aj toho znaku SS,“ vysvetľovala potichu a bojzhlivo gúľala očami na všetky strany, akoby sa chcela ubezpečiť, že ich nikto nepočúva.

„Prosím ťa, boli to len vojaci. Isteže, prišli do Kubína a robili poriadky, ale uznaj, že tu bol bordel a vy židia ste mali skoro všetko. Slováci nemali nič. Celé námestie vám patrilo, čo obchod, to žid!“ Ukazovákomplopkala po stole.

Hanu naplo na vracanie. Toto počúvala takmer tri roky. Zrazu sa jej vybavili uniformy, čierne jazdecké bičíky a krik: „... *rýchlejšie, ty špinavá židovská sviňa, rýchlejšie...*“ Vyvrátiť nemala čo, bola hladná.

Tábor, vrieskanie kápoa a údery, kam dosiahli. Hlava-nehlava.

Zahmlilo sa jej pred očami.

Záblesk. Intenzívne zažmurkala.

Prebral ju chlad, oziabali ju nohy v deravých premočených topánkach.

Späť v čase. Dolný Kubín. Sedí v byte, kde kedysi mala útulný domov jej rodina. Rodičia, ona a brat. Boľestne si uvedomila, že nič z toho už nemá. Cítila sa horšie ako v tábore, tam nebola osamelá...

„Čo je? Si nejaká precitlivená. Prečo sa nenapiješ čaju?“ ukázala Mila na bielu čajovú šálku s pozlátaným uškom

a so zlatým lemom na okraji. Drahý porcelán značky Rosenthal v štýle art deco od nemeckého návrhára Friedricha Fleischmanna jej daroval zámožný priateľ.

Hana sa čaju ani nedotkla.

Mila ju premeriavala očami. „Trochu si pochudla v tom Poľsku. Pracovali ste veľa na poli?“ vyzvedala. Až teraz si zložila klobúk, hodila ho na pohovku a rozpustila si vlasy. Vedela, že už nikam nepôjde, nevítaná návšteva jej pokazila celý deň.

„Kde môžem spávať, Mila?“

„Spávať?“ začudovala sa. „Akože spávať... Jasne som ti predsa povedala, že toto už nie je váš byt, a ani lekáreň už nie je vaša. Takže kde budeš spávať, neviem. Tu zostať nemôžeš. Choď si tam, odkiaľ si prišla.“ Podráždene zahasila cigaretu v oválnom popolníku a fľochla na Hanu. „Nech ti kúpi byt pán prezident Beneš, keď sa tak ponáhľali meniť pomery a zrazu máme zase Československo. Vieš, koľko obetí sme my Slováci museli priniesť, aby sme mali vlastný štát? No ale už sa vrátil zo sveta ten váš Edvard, jeho podobizeň je vo všetkých úradoch, tam sa choď pýtať, kde budeš spávať.“

Mila videla už len na chrbte potrhaný kabát, keď dievčina utekala preč.